

Posudok oponenta

na habilitačnú prácu JUDr. Mareka Domina, PhD.:

„Všeobecnosť volebného práva v Slovenskej republike a jej materiálne zabezpečenie“

Ak budem hodnotiť aktuálnosť témy habilitačnej práce iba s prihliadnutím na jej názov, zvädza to ku konštatovaniu, že tejto problematike v rôznych podobách bolo (a je) venované v oblasti právnej teórie – osobitne teórie ústavného práva – dosť priestoru a načo sa k nej takouto formou vracáť. Ak však vezmem do úvahy – a inak sa zrejme nedá – obsahové zameranie práce, jej ciele a postup (vrátane vedeckých metód) aký habilitant zvolil, nemožno o aktuálnosti pochybovať, o čom svedčí mnoho podnetných názorov autora obsiahnutých v práci, ale aj celý rad návrhov de lege ferenda, ktoré habilitant argumentačne zdôvodňuje. Nie so všetkými návrhmi možno súhlasiť s rovnakou intenzitou, každý z nich však má svoje racionálne jadro a je prinajmenšom predmetom možnej odbornej, či vedeckej diskusie.

Habilitant si kladie za cieľ preskúmať, do akej miery je princíp všeobecnosti volebného práva garantovaný v slovenskom právnom poriadku z materiálneho hľadiska. V záujme získania odpovede si stanovuje tri čiastkové výskumné úlohy (otázky) – čo je potrebné rozumieť pod princípom všeobecnosti volebného práva (prvá), komu by z formálneho hľadiska, vzhľadom na ústavnoprávnu úpravu, malo patriť (druhá) a či sa v Slovenskej republike vyskytujú voliči (skupiny voličov), ktorým volebné právo formálne patrí, ale z pohľadu jeho praktického využitia, v dôsledku nedostatočnej právnej úpravy, sú z neho reálne vylúčení (tretia).

Stanovenému cieľu (cieľom) zodpovedá aj štruktúra práce, ktorá pozostáva z piatich kapitol, ktoré na seba obsahovo i logicky nadväzujú a vytvárajú kompaktný celok. Prvá kapitola má – ako konštatuje sám autor – propedeutický charakter a obsahuje základné (v zmysle všeobecne známe) poznatky o voľbách, volebnom práve a hlavne jeho princípoch. Prostredníctvom druhej kapitoly autor hľadá odpoveď na prvú čiastkovú úlohu, v tretej kapitole (táto podobne ako kapitola štvrtá sa vzťahuje na podmienky Slovenskej republiky) formuluje odpoveď na druhú čiastkovú úlohu, a štvrtá kapitola je venovaná podrobnej analýze vo vzťahu k meritu práce a tým aj naplneniu jej určeného cieľa, v tomto zmysle ide o kľúčovú časť habilitačnej práce. Piata kapitola v prvej časti sumarizuje získané poznatky a druhá časť je venovaná návrhom de lege ferenda vo vzťahu k cieľu práce. Zvolenú štruktúru možno v zásade akceptovať, aj keď sa nazdávam, že prvá časť piatej kapitoly (sumarizačná) je tak

trochu nadbytočná, keďže autor na záver každej predchádzajúcej kapitoly uvádzal jej zhrnutie, v rámci ktorého zvýraznil z jeho pohľadu dôležité skutočnosti a získané poznatky.

Dynamická postupnosť obsahového rámca práce je evidentná, pričom oceňujem metodologický prístup habilitanta, keď na prvý pohľad všeobecne známe ponímanie všeobecnosti volebného práva (jeho aktívnej zložky) a podmienok jeho výkonu skúma a rozvíja na báze prepojenia právnej teórie, skúseností vybraných štátov, medzinárodných dokumentov o ľudských a občianskych právach, ale aj judikatúry súdnych inštitúcií, osobitne rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky. Pridanou, ale zároveň nevyhnutnou, hodnotou práce je, že celý proces naznačeného prepojenia problematiky autor konfrontuje s ústavnoprávnou úpravou všeobecnosti volebného práva v Slovenskej republike.

Takýto prístup umožnil habilitantovi nielen sumarizovať existujúci právny a faktický stav, ale hlavne pomenovať celý rad problémov, nastoliť mnoho otázok a hľadať na ne odpovede, resp. navrhovať možné riešenia. Autor vychádza so správneho predpokladu, podľa ktorého by naša právna úprava mala sanovať riešenie každej situácie, ktorú spoločenská prax – v tomto prípade materiálne zabezpečenie všeobecnosti volebného práva – prináša. Na druhej strane sa nazdávam, že niektoré problémy a ich riešenie mi pripadá zo strany habilitanta až príliš preexponované a nie som si istý, či by ich realizácia priniesla predpokladanú (požadovanú - ?) efektívnosť. Mám na mysli napr. zavedenie hlasovacích preukazov pri voľbách do orgánov samosprávy obcí a krajov, ktoré by znamenalo ďalšiu administráciu a je otázne, či by táto forma hlasovania našla pozitívnu odozvu u voličov. Aj keď tento spôsob hlasovania má svoj racionálny a právny základ, nemožno zabúdať na zloženie voličského elektorátu, osobitne na slovenskom vidieku.

Podstatnú väčšinu habilitantom navrhovaných riešení v záujme materiálneho zabezpečenia všeobecnosti volebného práva však akceptujem a chválím, napr. zjednotenie hlasovania pri parlamentných a prezidentských voľbách (hlasovanie poštou – hlasovanie na základe cestového dokladu), zavedenie elektronického hlasovania ako určitú alternatívu (napr. pre voličov v nemocniciach, v ústavnej zdravotníckej starostlivosti), všeobecnosť volebného práva vnímať ako prioritnú vo vzťahu k tajnému hlasovaniu, ale nie vždy a absolútne (hlasovanie poštou verzus zastupovanie voliča), zakotvenie alternatívnych spôsobov identifikácie voliča pri všetkých druhoch volieb a pod. Tieto, ale aj iné návrhy de lege ferenda obsiahnuté v práci svedčia o veľmi dobrej orientácii autora v danej problematike z pohľadu jej teoreticko-právneho zvládnutia, ako aj znalosti praxe.

Súčasný volebný kódex je platný a účinný zhruba tri roky, niektoré záležitosti smerujúce k materiálnemu zabezpečeniu všeobecnosti volebného práva zákonodarca neriešil zrejme vedome, napr. elektronické hlasovanie, je však celý rad iných vecí a problémov uvádzaných habilitantom, ktoré zákonodarca riešiť mohol a mal. Kladiem autorovi v tejto súvislosti otázku, je možné takýto postup zákonodarcu považovať za nedostatočne plnený pozitívny záväzok štátu vo vzťahu k aktívnemu volebnému právu, presne povedané k materiálnemu zabezpečeniu jeho všeobecnosti? Na obranu zákonodarcu však treba pripomenúť, že niektoré nešváry spojené s voľbami neodstráni ani precízna, či aspoň dobrá právna úprava, napr. opakujúce sa problémy s evidenciou voličov – tie sú neraz výsledkom nezájmu voliča, a častejšie, neodborného, či nezodpovedného prístupu úradných osôb zabezpečujúcich prípravu a priebeh volieb.

Ak vnímame volebné právo ako verejnú funkciu chcem adresovať habilitantovi niekoľko otázok. Ako sa pozerá na zníženie vekovej hranice aktívneho volebného práva, je v našich podmienkach dostatok múdrych dôvodov na takýto krok? Niektorí autori zvyčajne a v prax využíva (napr. v niektorých spolkových krajinách nemeckej federácie) zvýšenie počtu preferenčných hlasov, resp. možnosť pridať jednému kandidátovi viac preferenčných hlasov tým istým voličom, ako prostriedok zvyšovania účasti voličov na voľbách a tým aj prehĺbovanie občianskej participácie na správe verejných vecí. Ako vnímate tento jav? Existuje preukázateľná súvislosť medzi percentom účasti voličov na voľbách a používaným volebným systémom?

Habilitant pri koncipovaní svojej práce využil široký diapazón učebnicovej, monografickej i časopiseckej literatúry, množstvo rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, veľmi dobre pracoval s judikatúrou Ústavného súdu SR, opieral sa o mnoho právnych predpisov a využil aj internetové zdroje, čo prispelo ku kvalite práce, najmä z hľadiska jej komplexnosti.

Habilitant pracoval s viacerými vedeckými metódami. Dominantnou bola metóda analýzy právnych predpisov, využívanej judikatúry súdov, ale aj skúmaných javov a súvislostí. Metódu syntézy uplatnil v závere každej kapitoly, ale hlavne v kapitole piatej, kde systematicky zhrňuje výsledky práce. Neprehliadnuteľnou je aj komparácia a v obsahu druhej kapitoly využitá historická metóda. Osobitne treba oceniť predložené návrhy de lege ferenda a ich argumentačné zdôvodnenie.

Protokol o kontrole originality práce vykazuje 6,94% zhody s inými textami, čo možno v plnom rozsahu akceptovať o to viac, že najväčšie percento zhody s jedným zdrojom predstavuje 0,64%.

Záver

Predložená monografická práca spĺňa po formálnej a obsahovej stránke kritéria habilitačnej práce a môže byť súčasťou habilitačného konania.

Košice, 15.5.2018

prof. JUDr. Igor Palúš, CSc.